

Eva Biaudet r ym.

Lakialoite laiksi Sipoonkorven kansallispuiston alueen laajentamisesta Malmin lentokentän, sen niittyjen ja ympäristön alueilla

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetulla lailla on tarkoitus muuttaa Sipoonkorven kansallispuiston rajausta.

Rajausta muutettaisiin siten, että kansallispuistoon liitettäisiin ns. Malmin lentokentän alue, sen uhanalaiset niityt ja ympäristön metsäalueet sekä Longinojan valuma-alueet (169 hehtaaria).

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Sipoonkorven kansallispuisto on perustettu 8.4.2011 annetulla lailla Sipoonkorven kansallispuistosta (325/2011).

Nyt ehdotettavalla rajausmuutoksella kansallispuistoon liitetään noin 169 hehtaarin laajuinen Malmin lentokentän alue, sen uhanalaiset niityt ja ympäristön metsäalueet sekä Longinojan valuma-alueet.

Liitettävän alueen rajat on merkitty tämän kansallispuiston rajauksen muuttamista koskevan lain liitteenä olevaan karttaan.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Kansallispuistoon liitettävä alue

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettäväksi esitettävä ns. Malmin lentokentän alue, sen uhanalaiset niityt ja ympäristön metsäalueet sekä Longinojan valuma-alueet muodostavat kokonaisuutena lukuisia uhanalaisia eläinlajeja suojelevan sekä uhanalaisia niittyluontotyyppisiä käsittävän monipuolisen kokonaisuuden. Alue liittyy luontevasti vain noin viiden kilometrin päässä Helsingin alueella sijaitsevaan Sipoonkorven kansallispuiston eteläisimpään erillisosaan.

Lakialoite LA 22/2021 vp

Kansallispuistoon liitettävä alue suojelee ja säilyttää Malmin lentokentän arvokkaat aromaiset uhanalaiset niityt ja muut luontoarvot jatkamalla ilmailutoimintaa, joka on synnyttänyt niityt ja ylläpitänyt niitä pian jo 90 vuotta. Kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella säilytetään ja suojellaan ihmisen ja luonnon pitkäaikaisesta ja yhä jatkuvasta erikoislaatuudesta kertovat 100 hehtaarin aromaiset niittyalueet, niiden eliölajit sekä näitä uhanalaisia niittyjä ylläpitävälle ilmailutoiminnalle osoitetut alueet ja rakennukset. Edelleen kansallispuistoon liitettävällä alueella suojellaan niittyjä ympäröivät metsä-alueet, niiden kasvillisuus ja eläimistö sekä suojellaan Longinojan pienvesiluonnon eliölajeja. Samalla kansallispuisto tukee luontoharrastusta ja virkistystä pääkaupungissamme.

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettäväksi esitettävä alue hankitaan valtion omistukseen Helsingin kaupungilta pääosin aluevaihdoin. Tarvittaessa käytetään luonnonsuojelulain 52 §:n mukaista oikeutta lunastaa alue. Uutta aluetta kansallispuistoon liitettäessä alueella mahdollisesti voimassa olevat rakennusten ja tilojen yksityiset omistusoikeudet ja vuokrasopimukset säilytetään ja pysytetään ennallaan muiden oikeuksia loukkaamatta. Edelleen alueen ylläpito voidaan järjestää siten, että Sipoonkorven kansallispuistoon liitettävän uuden alueen ylläpidosta ei aiheudu valtiolle merkittäviä lisäkustannuksia. Näin ollen esityksellä ei arvioida olevan suoranaisia valtion talouteen liittyviä pysyviä tai merkittäviä vaikutuksia.

3. Tarkemmat perustelut

3.1. Luonnonsuojelulain perusteet kansallispuistoon liitettävästä alueesta

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 §:n mukaan luonnonsuojelualueen ja kansallispuiston alueen yleisenä edellytyksenä on, että:

- 1) alueella elää tai on uhanalainen, harvinainen tai harvinaistuva eliölaji, eliöyhteisö tai ekosysteemi;
- 2) alueella on erikoinen tai harvinainen luonnonmuodostuma;
- 3) alue on erityisen luonnonkaunis;
- 4) alueella on harvinaistuva perinneluontotyyppi;
- 5) luontotyyppin tai eliölajin suotuisan suojelutason säilyttäminen tai saavuttaminen sitä vaatii; tai
- 6) alue on muutoin niin edustava, tyypillinen tai arvokas, että sen suojelu voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi.

Malmin lentokenttäalueen laajat avoimet niittyalueet ja kenttää ympäröivät reuna-alueet täyttävät kaikki luonnonsuojelulain mainitsevat edellytykset. Malmin lentokentän alueella sijaitsevat niittyalueet ovat äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltua luontotyyppiä. Ihmisen erikoislaatuinen lentokenttätöiminta on luonut ja säilyttänyt keskellä Helsinkiä kiistämättömät luonnon monimuotoisuuden arvot.

Luonnonsuojelulain mukaisesti Malmin lentokentän alueen liittäminen Sipoonkorven kansallispuistoalueeseen ylläpitää luonnon monimuotoisuutta, vaalii luonnonkaunetta ja maisema-arvoja sekä edistää luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävästä käyttöä. Tämä laki tukee ja lisää koko Suomen mutta etenkin pääkaupunkiseudun kansalaisten luonnontuntemusta ja luontoharrastusta varsinkin uhanalaisten niittyjen osalta. Uusi kansallispuiston osa helpottaa painetta, joka

Lakialoite LA 22/2021 vp

aiheutuu kasvavista kävijämääristä muissa luontokohteissa. Lain myötä erityisesti niittyluontotyyppien tutkimusta voidaan edistää Malmin lentokentällä, mutta se kohdistaa huomiota niittyjen ylläpitoon ja suojeluun myös muualla.

Malmin lentokentän niittyalueet ja reunametsät liittyvät kiinteästi Koillis-Helsingin Viikki—Kivikko-vihersormeen, johon kuuluvat myös Longinoja ja sitä ympäröivät viheralueet Kivikon metsään saakka. Tämä vihreä vyöhyke liittyy edelleen Malmin lentokentältä vain viiden kilometrin päässä sijaitsevan Sipoonkorven kansallispuiston erillisalueen metsä- ja vesistökohteisiin, jotka sijaitsevat samoin Helsingin kaupungin alueella. Sipoonkorven kansallispuiston alueella on entuudestaan myös niittyalueita. Sen vuoksi kokonaan uuden luonnonsuojelualueen säätämisen sijasta on luontevaa, loogista ja kustannustehokasta liittää alueeltaan hyvin selvärajainen Malmin lentokentän alue jo olemassa olevaan, vieressä sijaitsevaan Sipoonkorven kansallispuistoon.

3.2. Malmin lentokentän niitty ja hyönteiseläinlajisto

Malmin lentokentän niittyalue on äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltu luontotyyppi. Se on avoin, kosteapohjainen ja aurinkoinen aromainen niitty, joka niitetään säännöllisesti, joten se ei kasva umpeen pensaikkoiseksi. Valtaosan kentästä kattaa noin satahehtaarin niitty. Kaikki niittyluontotyypit ovat Suomessa erittäin tai äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltuja luontotyyppejä. Kokonaisuutena Malmin lentokenttä ympäristöineen on monipuolinen luontokokonaisuus, jonka avoimia niittyjä reunustavat lehti- ja sekametsät sekä kosteikot.

Helsingin kaupungin toimeksiannosta suoritetussa Malmin lentokentän ja lähialueiden kasvillisuus selvityksessä (Lammi & Vauhkonen 30.11.2020) on kartoitettu vasta pieni osa lentokentän niityistä. Kartoituksessa on kuitenkin jo varmistettu, että Malmin lentokentän niityt ovat uhanalaisia niittyluontotyyppejä. Tästä huolimatta kaavoituksessa uhanalaiset niittyalueet on suunniteltu rakennettavaksi. Siten pelkkä kartoituksen tekeminen ei riitä, vaan uhanalaiset niityt on suojeltava tässä laissa esitetyllä tavalla.

Malmin lentokentän niityistä tekee erityislaatuiseksi juuri niiden suuri koko, noin sata hehtaaria, mikä on erittäin suuri yhtenäinen niittyalue. Toisin kuin usein luullaan, Malmin lentokentän alueesta vain 18 % on asfaltoitu tai rakennettu. Niityn laajuus mahdollistaa hyönteispopulaatioiden selviytymisen myös huonoina kesinä. Kulttuurin muuttuessa ovat kaski- ja peltoviljelyn jälkeen nurmettuneet niittyalueet lähes kokonaan kadonneet metsittymisen, tehomaatalouden ja rakennustoiminnan vuoksi. Sen sijaan Malmin lentokentällä ihmisen toiminta on synnyttänyt luonnon kannalta erittäin tärkeän alueen. Malmin lentokentän niityt ovat pian jo 90 vuotta vanhoja. Tämän vuoksi monet harvinaistuneet avomaiden lajit ovat löytäneet Malmin lentokentältä turvasataman, jossa ne ovat säilyneet samalla, kun niittyalueet ovat muualta kadonneet.

Kenttäalueen niittyjen kasvillisuus ylläpitää yksilölukumäärältään erittäin runsasta hyönteispopulaatiota, minkä vuoksi alueella on myös runsas linnusto ja lentokenttäalue toimii uhanalaisten lintujen muuttolevähdyspaikkana. Lentokenttäalueella on myös merkittävä rauhoitettujen lepakkojen populaatio. Tämä johtuu runsaasta hyönteisravinnosta sekä siitä, että alue on yksi Helsingin ainoita avoimia valaisemattomia alueita, jollaisilla uhanalaiset lepakot viihtyvät.

Lakialoite LA 22/2021 vp

Malmin lentokentän niittyjen merkitystä luonnon kannalta kuvaa hyvin se, että erittäin uhanalaisella suurperhoslajilla viheryökkösellä on elinvoimainen kanta Malmin lentokentällä. Siitäkin huolimatta, että alueella ei ole tehty erittäin uhanalaisen niittyluontotyyppin edellyttämää perusteellista ja julkista hyönteiskartoitusta, on viheryökkösen kanta todettu jo vuodesta 2015 alkaen (Malmin lentokentän perhosselvitys 2015—2017). Erittäin uhanalaisen viheryökkösen esiintymä on varmistettu uudelleen ELY-keskuksen tilaamassa lyhytkestoisessa selvityksessä Malmin lentokentällä kesällä 2019. Selvityksen perusteella on tosiasia, että erittäin uhanalaista viheryökköstä tavataan Malmin lentokentällä vuodesta toiseen, joten kantaa voidaan pitää elinvoimaisena, vaikka tutkimuksessa havaitut yksilömäärät olivat pieniä.

Vaikka laajaa ja uhanalaisen niittyalueen laajempaa, muut olennaiset uhanalaisia lajeja paljon käsittävät hyönteisryhmät, kuten luteet, pistiäiset ja kovakuoriaiset, käsittävää hyönteiskartoitusta ei ole tehty, on Malmin lentokenttäalueelta tähän mennessä havaittu pienialaisessa selvityksessä lähes tuhat perhoslajia, muun muassa em. erittäin uhanalainen viheryökkönen, kaksi muuta vaarantunutta lajia sekä kymmenen silmälläpidettävää lajia. Lentokenttäalueella tavattavien tavanomaisempien perhoslajien poikkeuksellisen suurista yksilömääristä hyötyvät alueen monet muut eläinlajit. On huomioitava, että uhanalaiset lajit ovat nk. markkerilajeja, joiden esiintyminen kertoo tämän niittyekosysteemin elinvoimaisuudesta. Tähän ei kuitenkaan ole ELY-keskuksen eikä Helsingin kaupungin Malmin luonnon suojeluun liittyvissä lausunnoissa kiinnitetty huomioita.

Sirpaleiset niityt eivät korvaa Malmin laajaa yhtenäistä niittyaluetta, vaan suurimman niittyekeskittymän häviäminen tulee vaikuttamaan negatiivisesti myös lähialueiden hyönteiskantojen selviytymiseen. Kaikki niittyalueet ja erityisesti laajat yhtenäiset niittyalueet ovat Suomessa erittäin uhanalaisia. Niittyluontotyyppin valtakunnallista uhanalaisuutta ei myöskään ole huomioitu ELY-keskuksen vastauksissa, jotka liittyvät Malmin lentokentän alueen suojeluun luonnonsuojelulain näkökulmasta.

3.3. Malmin lentokentän merkitys uhanalaisille lintulajeille ja muulle linnustolle

Malmin lentokenttä ympäristöineen on linnustoltaan merkittävä ja monipuolinen kohde. Avoin niittyalue tarjoaa erinomaisen elinympäristön monille eliöille, kuten hälyttävästi vähentyneille pölyttäjille ja muille hyönteisille. Hyönteiset ja niiden toukat ovat puolestaan monien lintulajien ravintoa.

Peltolintujen pesimätiheydet ovat huippuluokkaa, erityisesti silmälläpidettävän kiurun noin 50 paria ja niittykirvisen noin 20 paria. Muita niittyalueen ja reunapensastojen pesimälajeja ovat mm. silmälläpidettävät pikkutylli, pensaskerttu ja punavarpunen sekä vaarantunut pensastasku. Avoin alue on myös monen reunametsissä pesivän lajin tärkeä ravinnonhankintapaikka.

Niittyalueita reunustaa vihervyöhyke, jolla sijaitsee useita arvometsäkohteita. Reunametsissä pesivät mm. sarvipöllö sekä silmälläpidettävät kanahaukka ja käenpiika. Runsaina esiintyvät lukuisat varpuslintulajit. Keväisin voi nauttia kultarintojen, mustapääkerttujen ja muiden kerttujen moniäänisestä konsertista. Kenttää kiertävällä ulkoilureitillä on järjestetty jo vuodesta 1986 lähtien erittäin suosittua ja kaikille avointa linturetkä, "satakielikierrosta".

Lakialoite LA 22/2021 vp

Reunametsissä tavataan säännöllisesti mm. uhanalainen, erityisesti suojeltava ja lintudirektiivin liitteessä I mainittu valkoselkätikka kuten myös pikkutikka. Vaarantunut koskikara talvehtii Tattarisuon lähteestä alkavassa ja Longinojaan yhdistyvässä lähdepurossa ja kosteikossa.

Kenttä on myös monen muuttavan lintulajin ravinnonhankinta- ja levähdyspaikka. Muutonaikaiset korkeaheinäiset levähdyspaikat, jotka tarjoavat linnuille suojan saalistajilta, ovat Suomessa erittäin vähissä. Useista levähtävistä uhanalaislajeista voidaan mainita mm. äärimmäisen uhanalainen suokukko, erittäin uhanalainen lapinkirvinen sekä vaarantunut pulmunen. Avoimella niityllä pikkunisäkkäitä pyytävät tuulihaukka ja monet muut petolintulajit.

Kosteapohjainen niitty on valtakunnallisesti arvokas muutonaikainen levähdyspaikka äärimmäisen uhanalaiselle ja erityisesti suojeltavalle EU:n lintudirektiivin liitteen I lajille, heinäkurpalle. Pitkään jatkuneissa syyskartoituksissa lajia on tavattu vuosittain, enimmillään 12 yksilöä syyskuussa 2015. Lajin suurimmat levähtäjämäärät Suomessa tavataan juuri Malmilla. Laji on myös rengastettu kentällä syyskuussa 2019, mikä on kautta aikain ensimmäinen rengastus Helsingissä.

Alueen yhtenäisyys ja laajuus merkitsevät linnuston suurempaa lajimäärää ja monimuotoisuutta. Ne voidaan turvata suojelemalla kenttä esitetyllä tavalla.

3.4. Malmin lentokentän lepakot

Lepakkokartoituksissa Malmin lentokentältä ja sen välittömältä lähialueelta on tehty runsaasti lepakkohavaintoja, ja havaintolukumäärät ovat suuria myös verrattuna Helsingissä jo voimassa oleviin lepakkoalueisiin. Malmin lentokentän niittyalueilta ja sitä ympäröiviltä pensas- ja metsäalueilta tehdään paikallisten lepakkolajiemme lisäksi säännöllisesti havaintoja myös talveksi etelään muuttavista lepakkolajeistamme.

Tähän mennessä alueella tehdyissä satunnaisissa aktiivi- ja passiivihavainnoinneissa on joka vuosi saatu havaintoja harvinaisesta pikkulepakosta (*Pipistrellus nathusii*) ja erittäin harvinaisesta kimolepakosta (*Vespertilio murinus*). Suomessa perinteisesti muuttavana esiintyvä hyvin harvinainen kimolepakko esiintyi säännöllisesti lentoaseman alueella vuosina 2015 ja 2016 toteutetuissa kartoituksissa. Kimolepakko oli läsnä myös ainakin toukokuussa 2017. Vuosina 2015 ja 2016 kartoituksissa paljastui myös toinen harvinainen muuttava laji, pikkulepakko. Molemmat havaitut harvinaiset muuttavat lajit, kimolepakko ja pikkulepakko, viipyivät alueella vielä 3.9.2016 automaattisen ultraäänitallentimen havainnoissa, mikä on reilusti ko. lajien normaalia muuttoaikaa myöhempi ajankohta. Vuonna 2020 Turun yliopisto ilmoitti ensimmäisestä havainnosta pikkulepakon talvehtimisesta Suomessa, ja vuonna 2020 nuori kimolepakkonaaras löydettiin Helsingistä joulukuun puolivälissä.

Malmin lentokentän niittyalue on lepakoille poikkeuksellisen suuri valaisematon elinympäristö, joita on erittäin vähän. Juuri valaisemattomuus on monille lepakkolajeille elintärkeää. Avoimella niityllä elävä runsas hyönteislajisto erittäin suurine yksilömäärineen tarjoaa Helsingin ja pääkaupunkiseudun lepakoille poikkeuksellisen ja erinomaisen ruokailualueen. Suurikokoisten yökkösten esiintyminen alueella on erittäin runsasta verrattuna tavanomaisiin viljelymaihin ja heinäpeltoihin. Suurin osa näistä yökköslajeista on toukkana ruohostossa tai heinien juurissa elä-

Lakialoite LA 22/2021 vp

viä lajeja, joten niiden suuri määrä on sinänsä helposti selitettävissä alueella kasvavien luonnon-tilaisten heinikoiden runsaudella. Esimerkiksi viljelymailla vastaavaa yksilö- ja lajirunsautta ei esiinny. Perhoset houkuttelevat helposti havaittavina, vaikkakin vaikeasti pyydystettävänä saaliseläiminä lepakoita kaukaakin sinne, missä kentän lämpimimmät osat kulloinkin ovat. Lentokentän niittyalueilta havaitut muuttavat lepakkolajimme lentävät paikallisiin lepakoihimme verrattuna hyvinkin pitkiä matkoja, jopa kymmeniä kilometrejä ruokailupaikoilleen, ja nämä muuttavat lajit suosivat vain kaikkein parhaita ruokailualueita. Näiden lajien esiintyminen alueella saattaa kertoa Malmin lentokentän suuresta merkityksestä laajan alueen lepakkopopulaatiolle.

Malmin lentokenttää ympäröivät metsät ja rakennukset tarjoavat mahdollisuuksia eri lepakkolajien tarvitsemille erilaisille päiväpiilo- ja lisääntymispaikoille. Lepakoiden tiedetään vaihtavan pesä- ja piilopaikkojaan usein, mutta ne myös suosivat tiettyjä erityisen hyvin tarpeisiinsa sopivia paikkoja vuodesta toiseen. Paikallisten lepakoidemme pesä- ja piilopaikat sijaitsevat parhaiden saalistusalueiden läheisyydessä, mutta muuttavat lajimme saapuvat parhaille saalistusalueille kauempaakin.

Malmin lentokentän alueella sijaitsee paikallisten lepakoidemme talvehtimispaikoiksi hyvin sopivia kellareita sekä vanhoja, eri sotien aikaisia osittain ja kokonaan maan alla sijaitsevia rakenteita sekä 1930-luvulla rakennettu kentän ainutlaatuinen salaojajärjestelmä. Vuonna 2015 löydettiin esikartoituksessa pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) horrostamassa lentokenttäalueella, mutta muutoin lepakoiden talvehtimispaikkojen kartoitusta ei alueella ole vielä suoritettu. Esimerkiksi Keski-Euroopassa tehdään säännöllisesti lepakoiden talvilaskentoja mm. sadevesiviemäreissä sekä muissa vastaavissa suuremmissa putkissa. Kaikkien alueella esiintyvien, yleisempien ja harvinaisempien lepakkolajien kannalta on erittäin tärkeää, että koko alueella kartoitetaan kattavasti sekä pidemmällä ajanjaksolla ruokailu- ja talvehtimispaikat sekä paikallisten ja muuttavien lepakoiden piilo- ja lisääntymispaikat.

Kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit ovat rauhoitettuja ja kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteessä IV(a) lueteltuihin tiukkaa suojelua vaativiin lajeihin. Suomi on ratifioinut Bernin ja Bonnin sopimusten lisäksi EUROBATS-sopimuksen. Näissä sopimuksissa Suomi sitoutuu kaikkien lepakkolajiemme suojelun lisäksi olemaan heikentämättä mm. muuttavien lepakkolajiemme elinympäristöjä ja saalistusalueita. Malmin lentokenttä on hyvin mahdollisesti yksi Helsingin tärkeimmistä lepakkoalueista. Siksi Malmin lentokentän alue, sen niityt, ympäristön metsäalueet ja kenttäalueen rakennelmat on suojeltava esitetyllä tavalla.

3.5. Malmin lentokentän muut nisäkkäät

Eri puolilla Malmin lentokentän aluetta esiintyy EU:n luontodirektiivin liitteissä II(a) ja IV(a) mainittu, ensisijaisesti suojeltu liito-orava. Aivan viimeaikaisissa kartoituksissa sen on todettu leviävän yhä uusiin metsiköihin. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.

Kenttäalueella elää myös mm. metsäkauriita, kettuja, rusakoita, rauhoitettuja kontiaisia ja muita pikkunisäkkäitä, mikä kertoo niittyekosysteemin runsaudesta ja elinvoimaisuudesta. Tarkempaa selvitystä näiden ja muiden nisäkkäiden esiintymisestä ja yksilömääristä ei kuitenkaan ole tehty.

Lakialoite LA 22/2021 vp

Kuitenkin jo pelkästään ensisijaisesti suojeltujen liito-oravien kartoitettu esiintyminen puoltaa Malmin lentokentän alueen suojelemista esitetyllä tavalla.

3.6. Malmin lentokentän valuma-alueen merkitys Longinojan pienvesiluonnon eliöstön suojelemiseksi

Malmin lentokenttä on Longinojan merkittävin valuma-alue. Erittäin uhanalaisen meritaimenen lisääntymispuroksi hiljattain kunnostettu Longinoja laskee edelleen Vantaanjokeen, jossa on Euroopan merkittävin uhanalaisen vuollejokisimpukan esiintymä. Vuollejokisimpukka mainitaan EU:n luontodirektiivin liitteissä II(a) ja IV(a). Kentän laidalla olevassa lähdepurossa talvehtii säännöllisesti vaarantunut koskikara. Vapaaehtoisten työ Longinojan eteen on palkittu mm. Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n Suomen komitean toimesta vuosien 2017—2018 parhaana luontotekona.

Longinoja saa alkunsa Tattarisuon ja Suurmetsän tienoilta, jossa pieniä kaupunkiojia johdetaan suurempaan uomaan. Puro virtaa peltomaisemien, kerrostalojen ja vilkasliikenteisten teiden välissä Helsingin Tapanilan, Malmin ja Savelan kaupunginosissa. Vantaanjokeen laskeva Longinoja on paikoin vain parin metrin levyinen ja pääosin varsin matala. Longinoja on pituudeltaan kuusi kilometriä, ja valuma-alue kattaa 12,24 neliökilometriä.

Tälle alueelle mahtuu paljon pinnoitettua ja rakennettua maapinta-alaa, ja erityisesti sateilla huomaan, kuinka vedenpinta voi hetkessä nousta useita senttejä. Malmin lentokentän alue on Longinojan valuma-alueesta tärkein, sillä hyvin suuri osa puron vedestä tulee kentän alueelta tai välittömästi sen läheisyydestä. Malmin lentokentän niityille satava vesi suodattuu maakerrosten läpi. Osa vedestä päätyy salaojituksen kautta Longinojaan, ja osa valuu syvemmälle maan uumenissa oleviin pohjavesiin päätyen sieltä lopulta puroon. Tämän vuoksi Malmin lentokenttäalueen rakentaminen vaarantaa Longinojan vesistön.

Longinojaan on onnistuttu kotiuttamaan Suomalaisen kalastusmatkailun edistämisseuran (Skes ry:n) toimesta Suomenlahden uhanalainen taimen pitkäjänteisen talkootyön tuloksena ja vuosina 1998, 2001 ja 2002 Vantaanjoen suusta lypsetystä emotaimenien mädistä syntyneiden poikasten istuttamisella. Taimenen luontainen elinkierto vaatii virtaavaa, hapekasta ja puhdasta vettä. Longinojan vesitilanne on ihanteellinen taimenille; kesäisin viileänä ja talvisin lämpimänä pysyvä vesi tarjoaa mahdollisuuden taimenten elää ja lisääntyä purossa.

Taimen on herkkä vedenlaadun vaihteluille, ja pienet hulevesi- tai jätevesipulssit voivat tuhota pahimmillaan vuosikymmenen työn puron eteen. Veden laadusta huolehtiminen on tärkeää. Matalaa vesistöä on äärimmäisen tärkeää suojella mm. happamoittavilta päästöiltä, kemikaaleilta ja ravinnevalumilta. Esimerkiksi jos vesiperhoskanta vahingoittuu, joutuvat myös taimenenpoikaset nopeasti vaikeuksiin vähenevän ravinnon takia.

Uhanalainen Suomenlahden taimen on palannut keskelle urbaania kaupunkiluontoa. Vuosittain sadat taimenet onnistuvat lisääntymään puroissa, ja poikasmäärät ovat huimia. Taimenten lisäksi myös alueen ihmiset ovat löytäneet Longinojan puron. Alueen arvostus on noussut ihmisten silmissä, ja kaupunkiluonnosta nautitaan puron kautta enemmän kuin ennen. Longinoja ja sitä ympäröivät viheralueet ovat osa Koillis-Helsingin vihersormea.

Lakialoite LA 22/2021 vp

Alueen suojeleminen estää myös Malmin lentokentän maaperässä todetun sulfidisaven ja maaperään vuosien aikana kertyneiden ympäristömyrkkyjen vapautumisen ympäristöön. Vedenpinnan alapuolella sulfidisavikerrostumat ovat kemiallisesti vakaita, mutta kun sulfidisavi pääsee kosketuksiin hapen kanssa, alkaa muodostua hapanta sulfaattimaata. Rakennustyö todennäköisesti tuhoaa läheisen Longinojan vedet, koska koko alueen kattavassa pilaristabiloinnissa joudutaan poraamaan myös sulfidisavikerrostumien läpi. Malmin lentokentän alueella pohjavesi on lähes maan pinnassa ja ilman salaojia jopa metrin maanpinnan päällä. Suojelemalla alue esitetyllä tavalla vältetään näiltä ympäristöhaitoilta, jotka uhkaavat erityisesti Longinojan ja sen alapuolisen vesistön ekosysteemiä ja niiden lajeja, mm. meritaimenta.

3.7. Ekologisen ja sähköisen ilmailun kehittymisen tukeminen Malmin lentokentällä

Suojelemalla Malmin lentokentän alue esitetyllä tavalla on mahdollista toimia suunnannäyttäjänä suomalaisen ilmailun ja lentoliikenteen kehittämisessä ilmastoneutraaliksi ja päästöttömäksi. Suomessa järjestettiin 10.3.2021 ekologisen ja sähköisen lentämisen kansainvälinen konferenssi jo kolmannen kerran. Vuoden 2021 konferenssiin osallistuivat puheenvuoroillaan mm. Airbus, Finavia, Finnair, Helsingin sähkölentokoneyhdistys, Lilium, MAF Suomi, MagniX, Neste ja Rolls-Royce. Konferenssin keskeinen havainto on, että maailmalla investoidaan voimakkaasti ilmailun ekologisten ja sähköisten ratkaisujen kehittämiseen. Konferenssi myös osoittaa, että lentokoneista on tulossa hiljaisempia ja jopa täysin päästöttömiä. Myös uusiutuvien ilmailupolttonesteiden kehitys ja käyttöönotto on edennyt vauhdilla. Sähköisten lentokoneiden kehittämiseksi on meneillään yli 200 hanketta, joilla pyritään kehittämään ja helpottamaan matkustajan kuljetusta mm. suurkaupunkialueilla. Näistä operatiiviseen matkustajankuljetustoimintaan tulevat ensimmäisenä pienet sähköiset lentokoneet, joiden on arvioitu saavan viranomaishyväksynnät jo seuraavan neljän vuoden aikana vuoteen 2025 mennessä.

Suomella ei kuitenkaan ole ekologiseen ja sähköiseen lentämiseen liittyvää kansallista strategiaa ja toimintaohjelmaa kuten esimerkiksi Ruotsilla ja Norjalla on. Vaikka Suomen ilmastotavoitteet ovat kunnianhimoiset, ei ilmailun kehittymistä vähäpäästöiseksi tai päästöttömäksi ole tuettu kansallisilla toimilla. Suomessa on esimerkiksi vasta yksi sähköinen lentokone. Suomi uhkaa jäädä osattomaksi tämän ekologisen teknologian tuomasta taloudellisesta kasvusta, sen luomista työpaikoista ja hyvinvoinnista. Lentoliikenteen sähköistyminen tarkoittaa samalla lentoliikenteen melun vähenemistä. Sähköisten lentokoneiden melupäästöjen arvioidaan olevan merkittävästi pienemmät kuin polttomoottorikoneilla tehtävien lentojen. Tämä mahdollistaa sähköisen lentämisen ja pienten koneiden lentämisen asutuskeskuksissa ja niiden lähellä. Tämän mahdollisuuden ekologinen ja ilmaston kannalta järkevä hyödyntäminen ja pitkien siirtymämatkojen välttäminen edellyttävät asutuskeskusten lähellä sijaitsevien pienten lentokenttien käyttämistä. Malmin lentokenttä soveltuu tähän tarkoitukseen erinomaisesti, sillä se sijaitsee Suomen suurimman asutuskeskuksen pääkaupunkimme Helsingin alueella.

Lentoliikennettä on siis mahdollista harjoittaa ilmastoa kuormittamatta ja jopa päästöttömästi. Sähköinen lentäminen on yksi energiatehokkaimmista tavoista liikkua nopeasti, eikä se tuota lainkaan pienhiukkaspäästöjä. Ilmailun muuttuminen päästöttömäksi ja ilmastoneutraaliksi on ilmastotaistelussa tärkeä tavoite, jota Suomen tulee tukea. Ilma-aluksella kansallispuiston alueelle laskeutuminen on myös mainittu erikseen luonnonsuojelulain 15 §:ssä.

Lakialoite LA 22/2021 vp

Sallimalla siirtymäajan jälkeen Malmin lentokentällä lento-operaatiot vain sähkölentokoneille sekä uusiutuvilla polttoaineilla toimiville ilma-aluksille esitetty laki edistää luonnonsuojelua, ilmastotavoitteita ja varmistaa uhanalaisten niittyjen säilymisen. Suojelemalla alue esitetyllä tavalla tuetaan ekologisen ja sähköisen lentämisen kehittymistä Suomessa samalla, kun suojellaan lentokenttäaluetta uhanalainen niittyekosysteemi. Näin esitetty laki ja kansallispuiston alueen täydennys edistävät myös ilmakehän suojelua, ilmastotavoitteiden saavuttamista ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä luonnonsuojelulain mukaisesti.

3.8. Perustuslakiin ja asuntotuotantoon liittyvä tarkastelu sekä ilmastokuormitukseen ja muihin seikkoihin liittyvät perustelut

Malmin lentokentän luonnonarvoja ei ole kyetty suojelemaan muilla keinoilla, kuten esimerkiksi kaavoituksen tai rakennusperintölain perusteella. Esimerkiksi Museovirasto on esittänyt koko alueen suojelemista (MV/51/05.01.01/2015). Useista esityksistä huolimatta luonnonsuojelun näkökulmia ei myöskään ole haluttu ottaa vakavasti huomioon. Malmin lentokentän alueen luonnon monimuotoisuuden arvot, uhanalainen niittyekosysteemi sekä sen synnyttänyt historiallinen kokonaisuus uhkaavat tuhoutua rakennustyön vuoksi.

Suomen perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Malmin lentokentällä on erityislaatuista ja samalla paradoksaalista se, että ihmisen erityislaatuinen ilmailutoiminta on synnyttänyt, ylläpitää ja edistää luonnon monimuotoisuutta. Perustuslaki velvoittaa tämän luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen myös Helsinkiä, missä on vielä jäljellä tämä vanha ja suuri erityislaatuinen sekä yhtenäinen ihmisen aikaansaama niittyalue. Helsingin ympäristöohjelmissa on kyllä linjaus niittyjen hoitamiseksi ja suojelemiseksi (Helsingin kaupungin luonnonhoidon linjaus), mutta ainutlaatuisen Malmin lentokentän aluetta ei aiota suojella.

Pääkaupunkiseudulle tarvittavat asunnot on mahdollista rakentaa muualle ja jättää Malmin lentokentän korvaamaton niittyalue ja historiallisesti merkittävä lentokenttäalue rakentamatta. On myös mahdollista rakentaa Malmin lentokenttäalueelle rajoitetusti asuntoja siten, että luonnonarvot eivät liikaa kärsi, samalla säilyttäen ja ottaen huomioon historiallinen lentokenttätoiminta, joka on luonut laajat ja vanhat niittyalueet ja siten mahdollistanut tämän erikoislaatuisen ekosysteemin.

On tärkeä huomata, että suojelualueen perustaminen vähentää valtiolle lankeavia kustannuksia, kun huonolle maaperälle rakentaminen vältetään. Valtiontukijärjestelmässä kunnat saavat 30 % kunnallistekniikan perustamiskuluista valtion budjetista Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA:n) kautta. Malmin lentokentän suunnitelmissa ollaan rakentamassa soiselle Tattarisuon maaperälle, minkä vuoksi valtion tukeman kunnallistekniikan ja maaperän puhdistamisen kustannukset nousevat satoihin miljooniin euroihin. On arvioitu, että Helsingin kaupungin investoinnit pelkkään yleisten tilojen eli katujen ja puistojen maa-ainesten stabilointiin ovat noin 300 miljoonaa euroa. Suurimmissa arvioissa on esitetty, että kokonaisuudessaan nämä perustamiskustannukset olisivat jopa lähes miljardi euroa. Tämän vuoksi valtion on suunnattava asuntotuotannon tukea niille alueille pääkaupunkiseudulla, joilla maaperä soveltuu paremmin rakentamiseen. Näin samoilla määrärahoilla voidaan tuottaa merkittävästi enemmän ja jopa moninkertainen määrä asuntoja, joten pääkaupunkiseudun asuntopulaa voidaan helpottaa enemmän jättä-

Lakialoite LA 22/2021 vp

mällä Malmin Tattarisuo rakentamatta. Valtioneuvoston asetus (441/2020) asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2020—2023 myönnettävistä valtionavustuksista määrää, että avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeen kustannukset ovat kohtuulliset. Tästä huolimatta pehmeälle maaperälle rakentamisen suuria kustannuksia ei kuitenkaan ole välttämättä pidetty kohtuuttomina myönnettäessä asuntorakentamiselle valtiontukea. Sen vuoksi on veronmaksajien ja yleisen edun mukaista, että Malmin lentokenttäalue suojellaan esitetyllä tavalla, mikä estää tehokkaasti Malmin lentokentän rakentamisen osalta kohtuuttomien kustannusten aiheutumisen veronmaksajille.

Alueen suojeleminen estää myös tarpeettomien rakennustyöstä aiheutuvien hiilidioksidipäästöjen syntymisen. Huonosta ja pehmeästä maaperästä johtuvat rakennustyön esityöt ja maaperän puhdistaminen tulevat erittäin kalliiksi myös ilmaston kannalta. Maaperän lujittamiseksi tarvittaisiin Malmin lentokentän asuntorakentamiseksi erittäin suuri määrä betonipaalutusta. On esitetty laskelmia, joiden mukaan tarvitaan tuhansia kilometrejä betonipilareita, mistä syntyvä ilmastokuormitus olisi jopa 350 000 tonnia hiilidioksidipäästöjä. Tilastokeskuksen vuoden 2019 tietojen mukaan tämä vastaa yli 36 000 suomalaisen aiheuttamia hiilidioksidipäästöjä vuodessa. Näiltä ilmastopäästöiltä välttyään suojelemalla alue tässä laissa esitetyllä tavalla.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on tärkeää. Keskellä Helsinkiä on laaja avoin niittyalue, joka tarjoaa monimuotoisen elinympäristön ja suojapaikan lukemattomille eläinlajeille. Kaikki niittyluontotyytit ovat Suomessa erittäin tai äärimmäisen uhanalaisiksi luokiteltuja luontotyypejä. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle on annettu myös korkea prioriteetti maan hallitusohjelmassa. Ensimmäisenä strategisena kokonaisuutena voimassa olevassa hallitusohjelmassa on hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi. Esitetty laki edistää näitä tavoitteita ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä erittäin merkittävällä tavalla.

Esitetyn suojelualueen ylläpitäminen on kustannustehokasta, sillä ekosysteemiä ylläpitävän nykyisen lentotoiminnan jatkaminen ei edellytä lainkaan veronmaksajien varojen käyttämistä. Niittyekosysteemi voidaan säilyttää parhaiten ja kustannustehokkaimmin jatkamalla nykyistä toimintaa. Suuntaamalla Malmin lentokentän toimintaa sähköisen ja ekologisen ilmailuteknologian käyttöön edistetään edelleen luonnonsuojelulain hengen ja tavoitteiden mukaisesti lentäminen kehittymistä ilmastoneutraaliksi.

Malmin lentokentän alueella ihmisen toiminta on synnyttänyt niittyluontotyytin, joka luo uhanalaisille eläimille sopivan ympäristön. Ilman ihmisen toimintaa näitä niittyjä ei olisi. On järkevää pyrkiä yhdistämään ihmisen toiminta ja luonnonsuojelu aina kun se on mahdollista. Tämä laki tarvitaan, jotta luontoarvojen tuhoutuminen estetään, turvataan ja saavutetaan edellä esitettyjen perustelujen mukaiset asiat sekä annetaan kaikille suomalaisille mahdollisuus tutustua ainutlaatuisen Malmin lentokentän luonnon ja ilmailutoiminnan kokonaisuuteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

Sipoonkorven kansallispuiston alueen laajentamisesta Malmin lentokentän, sen niittyjen ja ympäristön alueilla

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston raja

Sipoonkorven kansallispuisto on perustettu 8.4.2011 annetulla lailla Sipoonkorven kansallispuistosta (325/2011).

Sipoonkorven kansallispuistosta annetulla lailla perustetun Sipoonkorven kansallispuiston rajasta muutetaan siten, että kansallispuistoon liitetään noin 169 hehtaarin laajuinen alue.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 52 §:n mukaan valtion omistukseen lunastettava alue sijaitsee Helsingin kaupungin alueella.

Alueen rajat on merkitty tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

2 §

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettävän uuden alueen tarkoitus

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella suojellaan ja säilytetään Malmin lentokentän arvokkaat aromaiset uhanalaiset niityt ja lentokenttäalueen ympäristön muut luontoarvot jatkamalla ilmailutoimintaa, joka on synnyttänyt niityt ja ylläpitänyt niitä jo lähes 90 vuotta. Kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella säilytetään ja suojellaan ihmisen ja luonnon pitkäaikaisesta ja yhä jatkuvasta erikoislaatuudesta rinnakkaiselosta Malmin lentokentällä kertovat 100 hehtaarin aromaiset niittyalueet, niiden eliölajit sekä näitä uhanalaisia niittyjä ylläpitävälle ilmailutoiminnalle osoitetut alueet ja rakennukset, niittyjä ympäröivät metsäalueet ja niiden kasvillisuus ja eläimistö sekä suojellaan Longinojan pienvesiluonnon eliölajeja sekä tuetaan luontoharrastusta ja virkistäytymistä.

3 §

Rauhoitussäännökset kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella

Sipoonkorven kansallispuistosta annetun lain 3 §:n estämättä kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella sijaitsevan Malmin lentokentän alueen käyttäminen ilmailuun ja sen toimintojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen on sallittua ja siihen veloitetaan seuraavasti:

1) ilmailuun varattuja alueita on käytettävä ilmailulain (864/2014) mukaisesti ilmailutoimintaan siten, että toiminta ylläpitää ja suojelee kiitoratojen ja rullausteiden suoja-alueella olevia aromaisia niittyjä ja Longinojan eläimistöä ja kasvillisuutta;

2) ilmailutoimintaa harjoittava taho on veloitettu suorittamaan uhanalaisten niittyjen välttämättömän niittotoiminta luonnon ja uhanalaisten lajien kannalta parhaaksi katsottavina ajankohtina;

Lakialoite LA 22/2021 vp

3) toimenpiteet, joita kansallispuiston Malmin lentokentän aromaisten niittyjen ja alueen 1930-luvulla rakennetun alkuperäisen salaojajärjestelmän ylläpito sekä ilmailutoiminnan jatkaminen edellyttävät, ovat sallittuja; sekä

4) ilmailutoimintaan osoitetun alueen kehittäminen ja sen toimintaedellytysten säilyttäminen rakentamalla, entisöimällä, kunnostamalla, uudistamalla ilmailukäyttöön osoitetun alueen rakennuksia ja rakennelmia ovat sallittuja, kun huomioidaan ja varmistetaan, että niittyalueen kokonaispinta-ala ei pienene eikä muille luontoarvoille aiheudu uhkaa.

4 §

Liikkumisen rajoittaminen kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella

Sipoonkorven kansallispuistoon tällä lailla liitettävään alueeseen kuuluvan Malmin lentokentän aidatuilla alueilla liikkumisesta määrätään seuraavaa:

1) niityillä ja ilmailuun varatuilla alueilla, kuten esimerkiksi kiitorata-, rullaustie- ja paikoitus-alueilla, liikkuminen on ilman asianmukaista lupaa kielletty;

2) ilmailutoiminta on sallittu luvanvaraisia poikkeuksia lukuun ottamatta vain sähkölentokoneille sekä uusiutuvilla polttoaineilla toimiville ilma-aluksille lentopaikan ollessa avoinna;

3) ilmailutoiminta muilla kuin sähköllä tai uusiutuvilla polttoaineilla toimivilla lentokoneilla on sallittu kymmenen vuoden ajan lain voimaantulosta;

4) liikkumiseen ja muuhun toimintaan tarvittavat luvat ja poikkeukset myöntää lentopaikan päällikkö noudattaen kansallispuistosta vastaavan viranomaisen ohjeistusta;

5) niittyalueilla voidaan luvanvaraisesti toteuttaa johdettuja luontoretkeä ja luonnon tutkimustyön tehtäviä lentopaikan lentoturvallisuus ja muu turvallisuus huomioiden; sekä

6) ilmailuun varatuilla alueilla, ei kuitenkaan niittyalueilla, voidaan luvanvaraisesti järjestää niittyjä ja niiden eliöstöä häiritsemättömiä muita tapahtumia lentopaikan ollessa tilapäisesti suljettu.

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 22/2021 vp

Liite

Karttapohja: Maanmittauslaitos

Lakialoite LA 22/2021 vp

Helsingissä 24.5.2021

Eva Biaudet r
Sari Tanus kd
Terhi Koulumies kok
Sari Essayah kd
Juha Sipilä kesk
Veronica Rehn-Kivi r
Sebastian Tynkkynen ps
Mikko Ollikainen r
Mari Rantanen ps
Päivi Räsänen kd
Timo Heinonen kok
Ano Turtiainen at
Minna Reijonen ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Ritva Elomaa ps
Vilhelm Junnila ps
Olli Immonen ps
Ari Torniainen kesk
Eeva Kalli kesk
Jussi Wihonen ps
Sanna Antikainen ps
Petri Huru ps
Tuomas Kettunen kesk
Jukka Mäkynen ps
Kalle Jokinen kok
Sheikki Laakso ps
Joakim Strand r
Antero Laukkanen kd
Jari Ronkainen ps
Jaana Pelkonen kok
Anders Norrback r
Peter Östman kd
Pekka Aittakumpu kesk
Mauri Peltokangas ps
Sandra Bergqvist r
Pasi Kivisaari kesk
Tom Packalén ps
Arto Pirttilahti kesk
Anne Kalmari kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Jouni Kotiaho ps
Hanna Kosonen kesk
Kari Tolvanen kok
Leena Meri ps

Lakialoite LA 22/2021 vp

Juha Mäenpää ps
Toimi Kankaanniemi ps
Arja Juvonen ps
Rami Lehto ps
Jari Koskela ps
Veijo Niemi ps
Lulu Ranne ps
Sakari Puisto ps
Jani Mäkelä ps
Riikka Purra ps
Mika Niikko ps
Mats Löfström r